

DE RIJP EN HET HOUTEN HUIS AAN DE MIDDENSTRAAT

DOOR

HERMA M. VAN DEN BERG.

In het waterrijke gebied van Noordholland's Noorderkwartier liggen, oorspronkelijk op een eiland tussen de Schermer en de Beemster, een viertal plaatsjes, wier bestaan, door de geografische ligging bepaald, nog steeds weinig beroerd is door het verkeer en de industrie. De oudste kernen waren Schermer en de Graft.

In de middeleeuwen was het eiland aan alle zijden door zeewater omspoeld, dat door de Wadden- en Zuiderzee binnen stromend, door smalle toegangen bij Beets en het latere Monnikendam open verbinding had met deze meren. Het land tussen Beets en Monnikendam heette dan ook terecht Zeevang. In 1329 werd de Schardam gelegd bij Beets en rond 1400 de dam in de Ee bij Monnikendam, beide met sluizen, zodat men het instromend zeewater kon tomen en de afvoer van het binnenwater beter in de hand had. De inwoners van de dorpen langs de oevers bleven echter lang nadien hun zeevisserij en zeevaart uitoefenen; zelfs na inpoldering van de binnenmeren bleef de haringvangst een van de belangrijkste bestaansbronnen van de Rijp. Zo lezen wij in het Resolutieboek van de Rijp dat Jan Ariaenz Leegwater zich in 1628 beklagt over zijn financiële toestand: „omdat die winning int voorleden jaer bij weken niet groot en was door dien dat de haring niet wel geswommen en hadde”, waren velen bankroet gegaan en hadden hem niet betaald, waardoor hij, Leegwater, zelf een grote huishouding ten zijnen laste hebbend, uitkering vraagt van loon, waarop hij nog recht heeft wegens het maken van een sluis en een speelwerk in de toren. Het is mede door deze in de vaderlandse geschiedenis alom bekende inwoner van de Rijp, dat wij allerlei weten over het plaatsje, daar hij tegen het einde van zijn leven verschillende wetenswaardigheden over zichzelf en zijn geboortedorp te boek stelde¹⁾, die door de lectuur van de resolutieboeken deels bevestigd, deels uitgebreid kunnen worden.

De Rijp is ontstaan uit Graft, dat zich oostwaarts zo uitbreidde, dat bij de sluis in de Rijpsloot een nieuw centrum ontstond. Die eerste